

Druhá prednáška z Kristológie

Viktor Thieben

Bratislava, 6. januára 1997

Dnešný sviatok je, myslím, veľmi vhodnou inšpiráciou hovoriť o Jánovi Krstiteľovi a o tom, čo s tým - s krstom v Jordáne, súvisí. Keď sa pozrieme na evanjeliá, každé z nich má k vianočnej udalosti iný prístup, celkom odlišný. Máme štyri rôzne prístupy v štyroch evanjeliách.

Predovšetkým je tu slávnostná mohutná predohra Matúša. Matúš je jediné evanjelium, ktoré bolo písané po hebrejsky, ostatné sú po grécky. Matúš, ktorý sa opiera o tradíciu, ktorý prízvukuje vždy znovu a znovu, že sa plní písmo tým a tým atď., má mohutnú predohru vo forme rodokmeňa. Od Abraháma, jeho syna, cez všetkých 42 generácií (3x14 alebo 6x7), až po Ježiša. Potom pokračuje návštevou troch kráľov, troch mágov (pôvodný text), čím sa ukazuje, že Ježiš, o ktorom tu budeme hovoriť, je Abrahámov potomok, teda Žid. Ale celý pohanský svet, Egyptania, Peržania tiež o ňom vedeli, je zameraný na jeho príchod a prišli sa mu pokloniť do Jeruzalema. To je ten mohutný úvod u Matúša.

Potom je tu Marek. Marek začína priamo krstom v Jordáne. Nemáme tu ani slovo o tom, kde a ako sa narodil Ježiš. Jeho ten Ježiš, možno tak povedať, nezaujíma. Ale zaujíma ho Kristus. A to je rozdiel. V r. 383 bol v Konštantinopole II. ekumenický koncil a tam vystúpil *Apolinaris* - cirkevný otec, ktorý to vysvetľoval takto: Ježiš Kristus mal fyzické telo - grécky *sarks*, dušu - *psýché* a okrem toho mal duchovný článok - *mís*, to je rozum aj duch. Ale pri krste v Jordáne ho opustil jeho nús a do tejto duševnej a fyzickej nádoby zostúpil *logos*, teda to, čomu hovoríme Božie slovo, alebo nejaké iné kompromisné riešenie, lebo *logos* nevieme preložiť. A toto učenie bolo vtedy zavrnuté ako kacírské. Antropozofia je toho názoru, že *Apolinaris* mal pravdu, že skutočne sa to takto odohralo, že bola pripravená nádoba, fyzicko-duševne-duchovná. Ten pôvodný duch, duchovný článok - my hovoríme aj *ja*, opustil telo a namiesto neho zostúpil do tejto nádoby *logos*. Tak Marek začína krstom pri Jordáne.

Potom je Lukáš, u ktorého vidíme celkom inú scenériu, niečo i vľom iné. Tam leží v jasičkách v úzkej jaskyni malý chlapček, kde nechodia králi, ale pastieri, ktorí sú tam viac- menej náhodou, spia pri svojich stádach. Toto je známa ústredná vianočná historka.

A potom príde Ján. V Jánovi nenájdete ani slovo o tom, že bol nijaký krst. To pôvodne ranné kresťanstvo oslavovalo Vianoce 6. januára. Ako základ, východisko, brali práve z toho hľadiska, ako som teraz povedal, krst v Jordáne. Tam sa začína história Krista. Dovtedy je to len také prípravné obdobie Ježiša Nazaretského, ktoré sa netýka priamo Krista. Je príznačné, že keď bolo vyhlásené kresťanstvo za štátne náboženstvo v Ríme, jedným z prvých ediktov cisára Konštantína v r. 354 bolo, že Vianoce sa presunuli zo 6. januára na 25. decembra. To je výrazom toho, že tu už nebolo dostatočné pochopenie pre zrodenie Krista, ale oslavuje sa človek - Ježiš, povedzme ten veľký prorok, učiteľ, zasvätenec. Tieto termíny sú diskutabilné. Ale nejde tu už o Krista, o Božieho syna. Treba robiť rozdiel medzi Ježišom a Kristom. Je to

chyba, keď sa v tom nerobí rozdiel, napr. v televíznych príhovoroch a kázniach. Tam, kde bolo treba povedať Kristus, tak hovorili Ježiš a naopak.

Ján Krstiteľ bol veľmi zaujímavým spôsobom spojený s Ježišom. Už v prvej kapitole Matúša, už tam je reč o narodení Jána ako syna Zachariáša. Čiže ešte skôr ako o Ježišovi, je reč o Jánovi, ako úvod. Ten vzťah bol mimoriadne úzky. Čo chce Ján Krstiteľ? Životopis Jána prezrádza, že mal vzťah k *esejcom*, ale nepatril k nim. Podľa toho, ako samotársky žil na púšti, bol pravdepodobne zo sekty *nazirejcov* (Nazaret - osada ich sekty). Vystupoval v období, kedy už v Izraeli neboli asi 300 rokov proroci a rozmáhala sa nálada, v posledných 300 rokov pred Kristom, že izraelský národ je hriešny, odvracia sa od Boha a tak nedostane novú posilu, pomoc z duchovného sveta - od Boha; že kontakt medzi duchovným a fyzickým svetom je prerušený, že prístup je uzavretý. Čiže prevládala atmosféra hriešnosti, viny, z duchovného hľadiska pesimizmus.

Ako vidíme aj z Biblie, k Jánovi Krstiteľovi chodili veľké zástupy ľudí, von pred brány mesta Jeruzalem, k Jordánu. Mal veľký ohlas. Hovorilo sa aj to, že Ján Krstiteľ je nejaký prorok, posledný prorok. No bol tu jasný zákon Mojžišov. Potom je tu otázka, na čo boli proroci. Mojžiš vnútil - v dobrom slova zmysle, človeku morálny zákon zvonka. Je príznačné, že išiel do prírody, tam videl ten ohnivý ker, tam mal zážitok. Teda vonku v prírode počul Boží hlas, hrmenie a videl oheň a to ho inšpirovalo k desiatim prikázaniam, ktoré majú vlastne formovať človeka zvonku. To musíš robiť, to nesmieš robiť, atď. Čiže človek má jasné smernice, čo, kedy, kde a ako má robiť. Toto chce odo mňa Boh, urobím to a koniec.

Najväčší prorok, ku ktorému sa hlásia aj všetci ostatní proroci, bol Eliáš - ten prináša osobný impulz do vývoja Izraela, vnútorný impulz. Nie konať výlučne na základe vonkajšieho prikázania, ale na základe vnútorného impulzu, motivácie. Toto viac menej vedie k tomu, čomu hovoríme svedomie. V evanjeliách sa slovo svedomie vôbec nikde nevyskytuje. Apoštol Pavol raz používa slovo, ktoré je predchodcom toho, čomu dnes hovoríme svedomie.

Teda ten vnútorný impulz, ktorý vychádza z ja, ten u starých Židov vôbec nehral nejakú úlohu. Tak ďaleko vo vývoji ja neboli. Bol to tzv. vyvolený národ, áno, boli určití priekopníci vývoja ľudského ja. To vidíme na tom krutom zákaze akýchkoľvek obrazov božstva. Nehľadali Boha vonku, ale chceli Boha vnútorne prežívať. To je veľký krok, ktorý ostatným národom (Egyptania, Gréci...) chýbal. Ale predsa len to konanie z vnútorného impulzu ja, z vnútorného poznania dobra alebo uznania pravdy, to im chýbalo. A toto prízvukovali proroci, poukazovali na to, že národu nestačí formálne plniť príkazy. Ale pojem ja, uznanie vlastného ja im nebol jasný. Ani Eliáš nemal v takej forme nič, čo by nasvedčovalo, že by vedel, čo to ja je. Mal len ideu, tušenie, ktorým smerom treba ísť. Treba chápať, že tu ide o kolektívne vedomie - skupinovosť. V Biblii, v Starom zákone, na viacerých miestach sa odvolávajú na svojho otca Abraháma, Izáka, Jakuba, na tú spoločnú krv, na toho predka, praotca. Teda nie, že ja chcem to a to, ale náš otec Abrahám povedal, že... Poznáme z najnovších dejín tento postup.

Ján Krstiteľ, ako príprava Kristovho impulzu, kladie dôraz práve na to, že každý človek si má sám uvedomiť svoje ja. Je to príliš radikálna veta, ale ťažko sa hľadá výraz. Ján Krstiteľ nikde nehovorí o ja ako takom, ale vedie ľudí k tomu, aby si svoje ja uvedomili. Hovorí meta *noete*, grécky *noete* znamená poznávajúte, meta - latinsky ako *trans*, čiže zmeniť tendenciu

myslenia, obrátiť myslenie. Nie dívať sa dozadu, nie na Abraháma, ale uznať svoju hriešnosť, osobne zostúpiť do vlastného vnútra a vidieť tam tie nedostatky oproti božským zákonom. Teda nie dívať sa dozadu, odvolávať sa na Abraháma. Ako hlbší zmysel (vysvetlenie) pre *meta noete* sa udomácnil výraz *čítajte pokánie*. Samozrejme aj to je ten zmysel, keď sa obrátim. Ale dôležitejší je len význam, že sa musí obrátiť tendencia myslenia človeka zo začiatku, ktorý naznačuje Matúš, čiže ako sa od Abraháma vyvíja rodokmeň a postupuje dolu, tak každým stupňom sa človek vzdďaľuje od božského pôvodu. Na každom stupni je stále menej skupinového, inštinktívneho, obrazového a polosnového zväzku s duchovným svetom. Prirodená spojitosť, aká bola na začiatku, vidíme to aj z Biblie, kde sa ľudia rozprávajú s anjelmí, sa dávno stratila.

Keď zoberieme posledných 700 - 500 rokov pr. Kr., tam už zmienka o rozhovoroch človeka s anjelom nie je. Toto obdobie sa leda charakterizuje na jednej strane ako strata duchovného, útulného rajskeho lona božstva, z ktorého človek vyrastá a na druhej strane ešte to nenachádzanie nového oporného bodu. Na jednej strane Abraham - už sú ďaleko hmlisté neurčité minulosti, ale čo ďalej? Východisko z tejto situácie ešte nevidíme. Ako, čo bude potom? U proroka Izaiáša nachádzame: *Bože, keby si roztvoril, roztrhol nebo a zostúpil si sem na zem, to by sme potrebovali.* A teraz - a to je typická antropozofia, z iných svetonázorov sa to takto nevykladá, hovorí Ján Krstiteľ: „*Ale už aj sekera je priložená na korene stromov a každý strom, ktorý nerodí dobré ovocie, vytnú a hodia do ohňa.*“ (Lk 3,9, Mt 3,10; 7,19). Preto treba robiť pokánie, preto treba meniť zmýšľame. Ten zostup človeka je základná téza, z ktorej vychádzame vo všetkom. Zostup človeka od Abraháma až po Ježiša dosiahol už taký stupeň, že zdravý vývoj ďalej už nebol možný. Musel nastať obrat. Viete, keď chcete vychovávať 14 ročného chlapca v puberte, nesmiete k nemu pristupovať ako k 10 ročnému. Musíte mu dať určitú voľnosť, ale len po určitú mieru, pretože ďalej to môže byť nebezpečné. To vie každý pedagóg, že trošku treba povoliť. Prepáčte za výraz, ale Boh mohol povedať, že do istej miery môžeme človeka nechať pod luciferským vplyvom, teda nechať ho konať tak ako koná - egoisticky. Ale nie donekonečna. Uvedomme si, čo by znamenalo *donekonečna*. To by znamenalo, že človek je stratený pre duchovný svet. Preto človek nemohol pokračovať donekonečna na tejto ceste, musel sa obrátiť, musel si uvedomiť, že ten čas skupinovosti a pokrvných súvislostí a závislostí, vonkajších božských prikázaní už pominul. Čiže ide o obrátenie smeru tendencie myslenia, lebo ako stojí v Biblii: „..... *kráľovstvo Božie sa priblížilo*“. A teraz máme argument, prečo bol potrebný krst v Jordáne.

Čo je to ten krst. Krst je určité nastolenie užšieho kontaktu s duchovným svetom, uvedomenie si toho, že človek nie je len fyzické telo a duša, ale aj duch. Duch, ktorý dáva duševné aj životné sily, ten nemôže vniknúť do tvrdého tela bez pomoci, čiže do tela človeka, aký bol pred 2000 rokmi. Avšak dnes už máme inú štruktúru našej telesnosti.

Dovoľte príklad. Každý z Vás už niekedy zalieval kvety. Rastlina však, aby mohla žiť, nepotrebuje len vodu, ale aj životné sily. V tekutom elemente, vo vode, ktorá má úzku príbuznosť s éterickými silami, sa éterické sily ľahšie dostávajú do ľudského organizmu ako do rastlinného. Pri pestovaní rastlín, pri okopávaní sa uvoľňuje pôda, aby nebola tvrdá, suchá, aby bol prístup vody, vzduchu, svetla. Tieto elementy obsahujú životnú silu, ale tá pevná pôda nie, tam tá rastlina zanikne. Podobne je to s človekom.

Bolo potrebné nájsť taký prostriedok, aby sa opakovali staré mystériá, napr. egyptské. Praktiky veľkňazov, ktoré sa vykonávali v hĺbke pyramíd, spočívali v tom, že sa zvolňovala súvislosť medzi tvrdým, mineralizujúcim fyzickým telom a éterickým, životným telom. Tým, že sa tá súvislosť trochu uvoľnila, nastal moment (ako u každého z nás nastane po smrti) určitej jasnovidnosti duše človeka. Tu duša prežívala, že existuje niečo okrem fyzického sveta, nejaká éterická, astrálna alebo duchovná skutočnosť. Každý, kto sa topí, vidí vo veľkých obrazoch svoj život. Ako hovorí Wagner v Parzifalovi: „... čas sa mení na obraz“. Vedľa seba sa kopia mohutné, veľké obrazy, ktoré tvoria tzv. *nadsen*. Človek vidí, prečo vidí? Lebo éterické sily už nie sú viazané fyzickými. Počas života sú éterické sily viazané fyzickými práve preto, lebo nás živia, starajú sa o náš krvný obeh, činnosť žliaz atď. Smrťou to prestáva, a tým sa uvoľňuje druhá, duchovná stránka éterických síl a vidíme to, čo sme sami do tohto tela vpísali. Všetko, čo máme v astrálnom tele, čo duševne prežívame, to všetko prechádza do éterického tela. Môžeme sa o tom veľmi ľahko presvedčiť. Keď si zoberieme vnútorný zrak niekoho, kto pracoval 30 rokov v baniach a niekoho, kto 30 rokov prednášal na univerzite, vyzerajú celkom ináč. Čo človek duchovne robí, čím vyplňuje svojho ducha, to má svoj odtlačok v astrálnom tele a z astrálneho tela preniká do éterického tela a éterické telo sa vyjadruje po určitých rokoch 7, 14 vo fyzickom tele. Uvoľnenie éterického organizmu, životodárných síl od fyzického tela spôsobí situáciu, že duša si na niekoľko okamihov uvedomí, že nie je vo svojom tele, nie je s ním tesne spätá, ale predsa je v nejakej skutočne reálnej substancii, v realite, čiže, uvedomí si existenciu duchovného sveta.

V Biblii sa uvádza, že sa dali pokrstiť v Jordáne a priznali svoju vinu. Človek vidí svoju vinu, hriechnosť, chápe tú potrebu zbaviť sa nečistého, toho, čo kalí duševný obraz. Teda to isté, čo robili svojho času egyptskí zasvätení, robil aj Ján Krstiteľ. Priviedol človeka do takého stavu, aby sa uvoľnili éterické sily (samozrejme aj astrálne sily a ja - tie sú uvoľnené pri každom spánku) a do uvoľneného éterického organizmu vstúpilo na krátky čas poznanie duchovnej reality. A toto bolo mimoriadne dôležité. Ján poukazuje na to: „*Ja vás krstím vodou ... ale Ten, ktorý prichádza za mnou, ... On vás bude krstiť Duchom Svätým a ohňom*“. (Mt 3,11) Ján krstil tam, kde bolo veľa vody. Ponoril človeka do vody, nechal ho určitý čas pod vodou a keď hrozila strata vedomia úplne, potom ho vytiahol. To bol taký významný moment a keď ďalej čítate, vidíte, že „... *zástupy čakali...*“. Ak by to tak nebolo, potom by mohol každý sám vstúpiť do Jordánu, ale Ján sám vykonal tento akt. Tí, ktorí boli na to dostatočne pripravení po jeho kázaniach, videli viac, prežili aj to, že nastáva určitá zmena (ako prežil apoštol Pavol neskôr) v éterickom obale Zeme, že sa blíži *veľké svetlo*, ako stojí v apokryfných textoch Biblie. Čiže boli pripravení na to, že sa niečo deje, že vzniká celkom nová situácia, že sa k Zemi blíži celkom nová duchovná sila. To znamenal samotný krst v Jordáne.

Teraz vysvetlenie vety: *Po mne príde ten, ktorý vás bude krstiť duchom a ohňom*. Tu je potrebné vedieť, že v gréckom texte vzduch a duch znamená to isté - *pneuma*. Z duchovného hľadiska možno právom prekladať Duch Svätý, ako stojí v evanjeliu. Tento krst v Jordáne pripomenul egyptské mystériá, ktoré tu boli akosi v novej forme opakované a konali sa tu posledný raz v histórii ľudstva. Táto metóda už zlyhala, lebo zostupom ľudstva od Abraháma po Ježiša sa udialo práve to, že éterické telo bolo stále pevnejšie spojené s fyzickým. Práve v

tom je ten tzv. pokrok, že tie pevné, tvrdé éterické sily už nepripúšťali prvok vody, tekuté skupenstvo a človek v takom stárnutom éterickom tele už nemohol prežívať to, čo prežíval svojho času v Egypte pred niekoľko sto rokmi. Preto aj egyptské mystéria upadli úplne a v posledných 500 rokoch pr. Kr. takmer už ani nevieme, že existujú. Toto je zasvätenie zvonku, vonkajšími prostriedkami, prírodnými prostriedkami, teda že sa uvoľňuje prirodzené zloženie ľudskej bytosti. Urobí sa nejaká medzera, aby človek mal určitý, aj keď veľmi všeobecný blízky kontakt s duchovným svetom. A teraz hovorí Ján: Po mne príde ten, ktorý bude krstiť ohňom. Čo je ten oheň? *Oheň* je v mieste nášho ja ten prameň tepla, ktorý prežívame v krvnom obeh, to je to *Slnko v nás*, ten vnútorný oheň, cez ktorý sa prejavuje naše ja. Napríklad, keď sa človek rozčúli, je mu teplo, pretože ja intenzívne pracuje na astrálnom tele, oveľa intenzívnejšie sa zaťahuje ja do našej duše ako za normálnych okolností. Takže cítime teplo.

Čo sa stalo pri krste v skutočnosti? Nielenže Ježiš Nazaretský bol ponorený a uvoľnilo sa jeho éterické telo, samozrejme ako u všetkých ostatných, ale zároveň toto uvoľnenie sa využilo aj z hľadiska duchovného sveta tak, že zostúpil na neho (ako stojí v Biblii), Svätý Duch v podobe holubice. Čiže prišlo niečo zhora, z neba dole, do toho fyzického tela. Tento krst bol dvojaký. Na jednej strane bol taký, ako u všetkých ostatných Židov, ktorí tam stáli v zástupoch. Ale na druhej strane *svetový Logos*, ktorý sa chcel inkarnovať a ktorý bol zmyslom celého predchádzajúceho vývoja od Abraháma, ako som spomínal, ten využil, potreboval túto chvíľu, keď sa Ježišove éterické sily uvoľnili, aby zostúpil do nich. To je krst "ohňom, lebo zostúpilo svetové ja, také ja, aké tu na Zemi ešte nebolo, toto ja, ktoré o sebe potom neskôr tvrdí - *ja som svetlo, ja som chlieb...* Silné ja, oveľa silnejšie, než si vtedy ľudia mohli predstaviť, aj my si to ešte ťažko vieme predstaviť.

Teda toto je to nové, čo malo vtedy prísť, na čo poukázal Ján Krstiteľ - že krst v Jordáne je vlastne predohra. To je len na to, aby sme si uvedomili, že nie sme len z fyzického tela, nie sme len premenený minerál, ale že máme pôvod aj v duchovnom svete, hore. To, čo prináša Kristus, nie je len krst zvonka, s vonkajšími prostriedkami, ale vnútornými, vnútorný zážitok, čo človek poznáva o 2000 rokov neskôr a každý z nás pozná, že je tu už určitý pokrok. Každý z nás pozná, keď cíti lásku. To nie je zvonka. Nikto nenúti človeka nijakým spôsobom k tomu, ale človek potom nemôže spať, pretože cíti teplo v sebe. Teda ide o vnútorný obrat, o ktorom hovorí Ján, že zvnútra príde nová duchovná sila, to ja, ktoré potom pôsobí navonok. Meta noete. Namiesto zvonka dovnútra človeka, opačne - zvnútra navonok. Namiesto toho, aby sme sa pozerali na Abraháma, ako hovorí Ján Krstiteľ, pozerajte sa dopredu. Zmeňte smer, tendenciu myslenia, pretože je tu niečo nové. Končí sa to obdobie, kedy kráľovstvá nebies boli ďaleko. Viem, že v tom, o čom som hovoril, hoci sú to základné jednoduché veci, je to sporné.

Chcel by som to uzavrieť akýmsi obrazom. Všetko, čo v evanjeliu je, je imaginácia. To, čo nám predkladajú evanjeliá na štúdium, je videné vo veľkých obrazoch, je to kniha zasvätenia. Evanjelium je kniha, ktorú keď človek číta, tak tým duševne rastie. Nemôže to byť ináč, lebo, keď to čítané slovo za slovom prijíma vážne, vysúva sa zo svojej tvrdej, minerálnej telesnosti.

A nakoniec Kristus, Logos, z iného aspektu Syn Boží, to je vážna problematika, že vstúpil do toho jedného zo všetkých tých, ktorí sa dali krstiť a ostal v ňom. Tento hľadiska duchovného vývoja, z hľadiska duchovnej iniciatívy,

inšpirácie. Ako vidíme, vtedy vstúpil vzduch - Duch Svätý do Ježiša, keď bol ponorený do rieky, do vody. V každom evanjeliu zo začiatku v prvých kapitolách je veľmi veľa reči o vode, napr. svadba v Káne, uzdravenie chorého pri jazere Betezda alebo Kristus káže pri mori pri svojom meste Kafarnaume - prístavné mesto na Genezaretskom jazere, atď. Teda na začiatku je Ježiš stále v blízkosti vody. S Nikodémom sa v noci rozprávajú, že človek sa musí zrodiť z vody. Ale keď ideme čím ďalej ku koncu Biblie, je vody tým menej a menej, tým krutejšie a skalnatejšie je tam prostredie. Ježiš sa pohybuje v Judei, tam sú len samé skaly, neúrodný kraj a končí sa na Golgotě - na skale, na mieste lebky, na kríži - to je drevo nielen mŕtve, ale umelo zložené, veď drevený kríž nerastie v prírode, vonku. A keď Ježiš Kristus zomrel na kríži, tak môžeme porovnávať - tu sú opačné udalosti ako pri krste. Pri krste sa otvorilo nebo a podľa apokryfného evanjelia, ktoré nebolo uznané, prišlo veľké svetlo. Pri jeho smrti nastalo zatemnenie Slnka a otvorila sa zem, nie nebo. Bolo zemetrasenie a otvorila sa zem. Tam pri krste Hlas Boží a na konci veľké ticho, ktoré sa rozprestiera po celej krajine. Ako je táto kombinácia možná?

Poviem ešte niečo, čo je ešte ťažšie pochopiť. Toto nie je akt jednej hodiny, jednej chvíle, ale akt troch rokov. Čiže celý ten čas, čo Kristus žil v tele Ježiša tu, od 30. do 33. roku (od Vianoc do Veľkej noci, čiže 3 a štvrt' roka) je veľký inkarnačný proces. Kristus zhora, z duchovného sveta potreboval 3 roky, aby mohol zostúpiť do Zeme. Medzitým bol vlastne v tele Ježiša, čiže zúčastnil sa ľudských osudov, naučil sa byť človekom - to je nové pre duchov. Oni nevedia, čo to je vlastne. Naučil sa konfrontovať so smrťou a potom zostúpiť do Zeme. Teda preto tento protiklad obrazov.

Ďakujem vám.